

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

S.S. 1
199

5
1916

155
1916

N 2
XV

2002

ali'sham

CHOIX
DE PROVERBES
ET DICTONS ARMÉNIENS

TRADUITS

EN FRANÇAIS

par G. Baïan

✓
VENISE
IMPRIMERIE ARMÉNIENNE

1888

OR
7594

ЛФ 198

199-2002

Il n'y a guère de proverbes et de dictons qui ne se trouvent en même temps chez tous les peuples, mais s'ils ont gardé leur esprit, ils ont changé de forme en passant d'une langue dans l'autre. Ils rendent bien, à peu de chose près, les mêmes idées, mais ils n'ont plus le même tour. Et c'est ce tour, justement, qui fait la grâce et la saveur du proverbe. Chez tel peuple, un proverbe exprimera crûment ce qu'il veut dire, chez tel autre peuple, il prendra une tournure poétique et quelquefois bizarre qui lui donnera son cachet d'originalité. Il semblera que ce proverbe a été défiguré, mais on le trouvera peut-être plus charmant, car il sera marqué du génie de la nation qui lui a donné cette autre forme.

Parmi les milliers de proverbes et dictons répétés journallement par les Arméniens, nous en avons recueilli quelques-uns qui nous ont semblé *bien trouvés*. La traduction que nous en avons donnée n'est point toujours une traduction absolument littérale, mot à mot, mais nous n'en avons perdu ni le sens, ni les expressions, ni le *tour*. Nous avons essayé de leur donner en français la forme des proverbes et dictons de cette langue, autant que faire s'est pu : quelques-uns ont une et deux variantes. Ils sont dans ce petit livre et nous espérons qu'on les appréciera.

P. B.

ALPHABET ARMÉNIEN

MAJUSC.	ROND.	ITALIQUE.	NOMS.	PRONONCIATION
Ա	ա	ա	aïp.	A
Բ	բ	բ	pién.	P faible.
Գ	գ	գ	kim.	K, C, Q.
Դ	դ	դ	ta.	T faible.
Ե	ե	ե	yetch.	É bref. ié, yé.
Զ	զ	զ	za.	Z.
Է	է	է	é.	È long.
Ը	ը	ը	yét ou et.	E muet
Թ	թ	թ	to.	T fort ou TH.
Ժ	ժ	ժ	jé ou gè.	J.

MAJUSC.	ROND.	ITALIQUE.	NOMS.	PRONONCIATION
Þ	þ	þ	iny.	I.
Ł	ł	ł	liuno.	L.
Ł̄	ł̄	ł̄	khè.	KH du gosier.
Đ	đ	đ	dza ou dsa.	Dz ou Ds.
Ł̇	ł̇	ł̇	guién.	Gü.
Ł̈	ł̈	ł̈	ho.	H aspiré
Ł̉	ł̉	ł̉	tza.	TZ.
Ł̊	ł̊	ł̊	ghade.	GH du gosier.
Ł̋	ł̋	ł̋	djè.	DJ.
Ł̌	ł̌	ł̌	mién.	M.
Ł̍	ł̍	ł̍	hi ou y.	H faible, ou Y, I.
Ł̎	ł̎	ł̎	nou.	N.
Ł̏	ł̏	ł̏	cha.	CH.
Ł̐	ł̐	ł̐	ouo. w	O bref.
Ł̑	ł̑	ł̑	teha.	TCH fort.

Ł̒	ł̒	ł̒	bè.	B.
Ł̓	ł̓	ł̓	tchè.	TCH faible.
Ł̔	ł̔	ł̔	ra.	R fort.
Ł̕	ł̕	ł̕	sè.	S comme double.
Ł̖	ł̖	ł̖	viè.	V fort.
Ł̗	ł̗	ł̗	diune.	D.
Ł̘	ł̘	ł̘	rè	R faible.
Ł̙	ł̙	ł̙	tzou.	TZ ou TS fort.
Ł̚	ł̚	ł̚	yune ou hiun.	Y, U, V.
Ł̛	ł̛	ł̛	pur ou piour.	P.
Ł̜	ł̜	ł̜	kè	K.
Ł̝	ł̝	ł̝		O long, AU.
Ł̞	ł̞	ł̞		F ou PH.

CHOIX DE PROVERBES
ET DICTONS ARMÉNIENS
TRADUITS EN FRANÇAIS

Ասեղը ուր որ մտնէ, գերձանը ետեւէն կ'երթայ:

Où passe l'aiguille, le fil la suivra.

*

Աստուծոյ աչքը որ քաղցր լինի, մատաղի գառն իրան սարով կուգայ դուռդ:

Si vous êtes favorisé du ciel, l'agneau du festin vient de lui-même à votre seuil.

*

Աստուած ամէն շնորհք մի մարդի չի տալ:

Dieu ne donne pas toutes ses grâces à une seule personne.

Առիւծը մեռաւ, բայց մորթը հոն է:

Le lion est mort, mais sa peau est là.

*

Ամէնհաւելիթ երկու դեղնուց չունենար:

Tous les œufs n'ont pas deux jaunes.

*

Աղջիկ ունեցող մօրը ձեռքը ծոցը կ'ըլլայ:

La mère qui a une fille a toujours une main dans sa bourse.

Une fille coûte toujours cher a sa mère.

(Mère qui a fille doit puiser souvent à l'escarcelle. [prov. fr.]).

*

Ամէն մարդ էր խաւիինին տակը փայտ կը դնէ:

Chacun met du bois sous sa marmite.

*

Ամէնքը արտ կը ցանեն՝ շիտակ կը բուսնի, իմ ցանածս ծուռ կը բուսնի:

Tous ensemencent, leur grain pousse droit, le mien pousse de travers.

Quand c'est l'homme fortuné qui le plante, l'arbre pousse droit, quand c'est l'infortuné, il pousse de travers.

*

Ամպի դռալնու դէօրայ՝ անձրե չի գալ:

Nuages qui grondent n'amènent pas toujours la pluie.

*

Այնպէս դեղեցիկ է որ մութ պատերուն լուս կուտայ:

Il est si beau que les murs reflètent son visage.

Il est si beau qu'il embellit les murs qu'il regarde.

Il est si beau que les murs resplendissent de sa beauté.

*

Անպտուղ ծառին քար նետող չըլլար:

On ne jette pas de pierres à l'arbre qui ne porte pas de fruits.

*

Անհունար մարդի լեզուն՝ երկար կ'ըլնի:

La langue d'un maladroit est toujours longue.

Ան ջուրէն վախցիր, որ ոչ կը թչչայ և ոչ
կը խչչայ:

Méfie-toi de l'eau qui ne chante pas, mé-
fie-toi du ruisseau qui ne gazouille pas.

(Méfie-toi de l'eau qui dort [prov. fr.]).

*

Աջովը գարի կուտայ, ձախովը հակկիթ կը
րնտէ:

D'une main il donne la becquée, de l'autre
il cherche les œufs.

De la main droite il donne le grain aux
poules, de la gauche il leur prend leurs
œufs.

*

Առանց արագադղի օւլ կը լուսանայ:

Le jour peut venir sans que le coq chante.

Le jour n'a pas besoin du chant de coq
pour venir.

Coq, chante ou ne chante point, le jour
poind.

*

Անհողին հոգը Աստուած կը հոգայ:

Dieu vient en aide à l'insouciant.

Անձրև օրը հաւերուն ջուր տուող շատ
կ'ըլլայ:

Quant il pleut, tout le monde apporte à
boire aux poules.

*

Ասեզով հոր կը փորէ:

Il creuse son puits avec une aiguille.

*

Ամէն հատիկ՝ մարգարիտ չէ:

Tout grain n'est pas perle.

*

Ամէն մէկ խօսքդ մէկ ճովահիր ամի, ամա
ո՛ւմ ստես:

Vos paroles valent des bijoux, mais à
ui les dites-vous?

Si ce que tu dis vaut des bijoux songe à
qui tu parles.

*

Ծառ լինի՞ որ քամի չգպչի:

Où se trouve-t-il un arbre qui ne soit
battu par le vent?

Գալը համրանք չի գիտեր :

Le loup ne sait pas compter.

*

Երկու երնէկ զիրար չի գտնայ :

Deux bonheurs ne viennent jamais ensemble.

*

Ազուէսը փուշին վրայ մէյմը կը նստի :

Le renard ne se couche sur les épines qu'une fois.

*

Գողը գողէն գողացաւ , Աստուած վերէն դարմացաւ :

Un voleur vient de voler un autre voleur, Dieu rit d'en haut.

*

Ան վաղ էր՝ որ էշը կաղ էր :

C'était du temps que l'âne boitait.

C'était au temps où l'âne boitait.

*

Իմ հացս աղ չունի :

Mon pain n'a pas de sel (Mes bonnes actions ne sont pas connues).

*

Աշխարհը լսալիին , ինք մէջը շերեփ :

Le monde est un chaudron, l'homme est la cuillère qu'on y trempe.

*

Գողը մնի մեզը տարաւ , կորցընողը հարիւրն :

Le voleur n'a peut-être commis qu'une faute, le volé en a commis cent.

*

Արծիւը իր փետուրներէն շինուած նետով կը վիրաւորուի :

C'est avec la flèche faite de ses plumes qu'on abat l'aigle.

*

Թիթեռնիկը ծառն է ելեր , ինչ կայ չկայ վար է թափեր :

Le papillon s'est posé sur la branche, et a fait tomber tout ce qui était sur l'arbre.

En se posant sur la branche, le papillon
craint de la briser.

*

**Աշխարհքս լայնարձակ է, ի՞նչ օգուտ որ
սիրաս նեղ է:**

Si mon cœur est étroit à quoi me sert
que le monde soit si vaste.

*

**Հարստի հարստութեան չես կարող հաս-
նիլ, դրացի եղիր նրան:**

Si vous ne pouvez pas être riche, soyez
voisin d'un riche.

*

Ապրիլ կայ երկաթ է, ապրիլ կայ արծաթ է:

Il y a une vie de fer et une vie d'argent.

*

Սուտը կ'ոտանաւորի, բայց չերթար:

Le mensonge court mais ne va pas loin.

*

**Սղուէսը մեր մարագը ձագ է հաներ, մեր
թագին հեղութեան է:**

Notre chien est si bon que le renard a
fait ses petits dans notre poulailler.

*

Խօսքը արծաթ, լուռութիւնն ոսկի:

La parole est d'argent, le silence est d'or.

*

**Ամենքն ալ աղա, հապա մեր ջաղացքը ո՛վ
աղայ:**

Si tout le monde devient seigneur, qui
fera tourner notre moulin?

*

Քարի տակ կը մնայ, խօսքի տակ չի մնար:

Les pierres l'écrasent, les paroles ne l'é-
crasent point.

*

Սէտի պատառ փոր չէ ծակոււմ:

Une bouchée de trop ne perce pas le
ventre.

*

Հարբածին խելօք խօսքն ալ օդը կը ցընդի:

Même les sages paroles d'un ivrogne s'en
vont avec les vents.

Թռչունը կուտով կը բռնեն, մարդը՝ արծաթով:

On attrape l'oiseau avec des grains et l'homme avec des écus.

*

Ինչ տեղ վիրք կայ գիրք չկայ. ինչ տեղ գիրք կայ, վիրք չկայ:

Où l'on trouve un Géorgien, on ne trouve pas un livre; où l'on trouve un livre, on ne voit pas un Géorgien.

*

Գետնի յատակին ալ գանձ չատ կայ. մեղ ինչ:

Il y a bien des trésors sous terre. — Que nous importe ?

*

Առանձ խոռնկի մոմի ուխտատեղ կ'երթայ:
Sans encens ni cierge il va en pèlerinage.
(Sans bourdon ni coquille il va en pèlerinage [prov. fr]).

*

Հարուստը մեռնի աշխարհք թնդայ, աղքատը մեռնի մարդ չիմանայ:

Qu'un riche vienne à mourir, tout le monde s'en émeut; qu'un pauvre tré-passe, personne ne s'en aperçoit.

*

Թուրքն ըսեր է. կեր, յետոյ խօսէ. Հայն ըսեր է. թէ կեր թէ խօսէ:

Le Turc a dit: Mangez, vous parlerez après; l'Arménien a dit: mangez et parlez en même temps.

*

Արատան կտարի նէ, խրատ տուող չատ կ'ըլլայ:

Quand la voiture est versée, chacun vient donner ses conseils.

*

Գայլին ահիցն գեղ չյիշէնք:

La crainte du loup nous fera-t-il oublier le village?

*

Առաջ գետին անցքը գտիր, ետքը ջուր մը տիր:

Cherche toujours le gué avant de passer la rivière.

Իչուն զուոցին ըսեր են. ձայնդ անսպան.
 ակ զուոցը չէ կորեր:

L'âne un jour se mit à braire, on lui
 dit: Que vous avez une belle voix.
 Depuis il brait toujours.

*

Առաջ չիկէր, արեգակը զարկաւ կուրացաւ:
 Il louchait, le soleil l'a rendu aveugle.

*

Առիւծը ձանձ չի բռներ:
 Le lion ne court pas après les mouches.
 Le lion ne joue pas avec les mouches.

*

Առաջ ըսծ ու կամդ պատրաստիր, ետոյ
 գիծ մոզու ականջիցը բռներ:

Apprête le joug et le licol, puis tu sai-
 siras par les oreilles ton boeuf en fu-
 reur.

Avant d'arrêter le bœuf par les oreilles
 prépare le licol et le joug.

*

Իչուն հարցուցին խօնախոյ սուր է. — ըսաց.
 մալուխը գիտէ:

On a demandé à l'âne: Où est ta maison?
 Il a répondu: l'aiguillon le sait.

*

Առիւծը կատուին չեմ խղղել տար:

Je ne conseille pas à un chat d'étran-
 gler un lion.

Je ne conseille pas au chat de chercher
 querelle au lion.

*

Մուկը կատուին՝ միշտ գէշ երազ կը տես-
 նէ:

Le Chat fait faire des mauvais rêves au
 rat.

*

Այնպէս խօսք մ'ըսաց որ ականի մատանուջ:

Sa parole brille comme le diamant d'une
 bague.

Ses discours jettent des flammes comme
 le diamant des feux.

*

Այնպէս ըրէ որ կամրջի տակի ջուրը չիտա-
 ցունես:

Arrange-toi pour ne pas faire échapper
l'eau sous le pont.

*

**Այնպէս կը սիրեմ, որչափ աչքս մուխը կամ
փոշին :**

Je l'aime juste autant que j'aime la fu-
mée ou la poussière qui me vient aux
yeux.

*

Ոսկին մութ տեղըյս կուայ :

L'or brille encore dans les endroits les
plus obscurs.

Même dans l'obscurité l'or brille.

L'or brille encore dans un fond obscur

*

Անուշ բուն կ'ըլլայ ում կողը տար է :

Quand on a chaud aux épaules, on s'en-
dort doucement.

*

Ան պատին՝ ան ձեփը կը բաւէ :

Pour tel mur, tel ciment.

**Ուտեմ տենդիմ, չուտեմ տենդիմ. լաւ է ու-
տեմ տենդիմ :**

Que je mange ou que je ne mange pas,
j'aurai la fièvre, j'aime mieux manger
et avoir la fièvre.

*

Անջուր մի բորեկանալ :

Si la rivière est à sec ne te déchausse
point pour la passer.

Ne prends pas la peine de te déchausser
pour passer une rivière à sec.

*

Ուրիշին աչքը բեղի լուս չի տար :

Nous ne voyons pas par les yeux des
autres.

*

Երեխին բան դիր, հեար զնա :

Si vous envoyez votre enfant quelque
part, accompagnez-le.

Si vous voulez que votre commission soit
bien faite, accompagnez votre enfant
que vous en avez chargé.

*

Ազահն է աղբատ, աղբատն աղբատ չէ :

Le véritable pauvre, c'est l'avare, ce n'est pas le pauvre lui-même.

L'avare est le vrai pauvre.

*

**Երկաթ ծամելու համար, պողպատէ ակ-
ուաներ պէտք է ունենալ:**

Pour mâcher du fer, il faut des dents d'acier.

*

**Ագուսին ընկեր եղողը, աղբիւսէ դուրս ել-
լելու չէ:**

Celui qui prend le corbeau pour compère, veut se vautrer sur les charognes.

Qui fait la curée avec les corbeaux veut se repaître de charognes.

*

Ագուսին տեսած սերմը չի կանաչանար:

Grain semé ne pousse plus si le corbeau l'a vu.

*

Երկինքէն է իջեր, ոտքերն ամպոս է:

Il descend du ciel, il semble marcher encore sur les nuages.

**Աջնիւ պատուը չտայ յագելոյն դուր և դա-
գար:**

Le mets le plus copieux ne rassasie pas le glouton.

*

**Աժան բանը թանկ կը լիննայ, թանկը՝ ա-
ժան:**

Ce qui ne coûte rien ne vaut rien, et le plus cher est le meilleur marché.

*

**Էջը ինկաւ դարու հորը. Ասաց. Աս լաւ է
բան զմեր գոմը:**

L'âne tombé dans le grenier (à avoine), a dit: je m'y trouve mieux qu'à l'écurie.

*

**Չմեռը բաղնէպան ըլլաս, ամառը այգե-
պան:**

L'hiver soyez garde de bain, l'été garde de vignes.

*

**Վարոն է վարդը ծովը միջում, մանիչակը
կրակին առջին զխմանալ:**

Que peuvent la rose dans la mer et la violette devant le feu?

*

Ախորը ծուռ է, կովը կաթ չի տար:

Si l'étable est délabrée, la vache ne donne plus de lait.

*

Կուչան անօթուն մանր կը բրդէ:

Le rassasié distribue des petits morceaux à l'affamé.

Celui qui a bien mangé ne donne que des miettes à celui qui a faim.

*

Ահանջիդ օղ ըլլան ըսածներս:

Que mes conseils te tiennent aux oreilles comme les anneaux qui y sont attachés.

*

Կուտը մեր տունն է ուտում, հաւկիթները գուններում է ածում:

Notre poule mange chez nous et pond chez le voisin.

Հանգիստ ջուրը, հանդարտ գետը կի փորէ գրենարները:

Eau qui dort, courant calme, use les bords.

Eau qui dort use le bord.

*

Ազէկութիւնըրէ՛ ծովը թապէ, ծովը չբերէ նէ, ալիքը կը բերէ:

Tout le bien qui vous faites, portez-le à la mer, si la mer ne vous le redonne pas, ses flots vous le rendent.

Tout le bien que tu fais, porte-le à la mer, ses vagues te le rendront.

*

Ուր տեղ չուն մը գզուի, հոն կը գանուի:

Il se trouve toujours où l'on tond un chien.

*

Ջուր է մազում,

Cribler de l'eau. (Ne faire rien d'utile)

*

Սէկ է խելքին հեռ քար կրել, քան խելն հեռ ուտել խմել:

Mieux vaut porter des pierres avec un sage que d'accepter le repas d'un fou.

*

Աղուէսին հարցուցին. վկագ ո՞վ է. — ասաց. Պոչս է:

On a demandé au renard: quel est ton témoin? — Ma queue, a-t-il répondu.

Demandez son témoin à un renard, il vous répond: voyez ma queue.

*

Չուրը զնացած ճամբան չի մոռնար:

L'eau n'oublie pas son chemin.

*

Ամէն ջուր գերան չի բերեր:

Tout courant d'eau ne charrie pas des solives.

*

Աղբատ երկու քարոզը չանցուի:

Un n'écoute guère le sermon d'un prêtre sans fortune.

Pauvre prêtre a beau dire, son sermon n'est point écouté.

Sermon de prêtre sans argent
N'est guère écouté par les gens.

*

Սև օձը տեսնողը, սև գաւազանէն կը վախնայ:

Celui qui a vu un serpent noir, a peur d'un bâton noir.

*

Ամէն մարդու սրտուրը մի առիւծ է սպառկած:

Chaque homme a dans son cœur un lion qui sommeille.

*

Լալին լեզուէն տէրն կը հասկընայ:

Les pleurs sont un langage, celui qui les verse est seul à le comprendre.

*

Ահը՝ էջը ձիէն վազուկ կ'ընէ:

La peur fait courir l'âne plus vite que le cheval.

*

Լաւ է սարին տակն ամբջնալ, քանց սարին դուրսը:

Il vaut mieux avoir honte au bas de la montagne qu'à son sommet.

*

Սըրուէսին հարցին որն է լաւ: — ըստց. լաւն ան է որ ոչ ես չունին տեսնեմ և ոչ չունը ինձի:

Le renard ne forme qu'un vœu: celui de ne pas voir le chien et de n'être pas vu par le chien.

*

Խարբերդու անցածը Բալու կը կարգայ.

Ce qu'on fait à Kharpert, il l'entend à Palou. (Villes d'Arménie)

*

Մէկ ծաղկով կամ ծիծեռնիկով գարուն չի գար:

La fleur et l'hirondelle n'annoncent pas toujours le printemps.

*

Մէկ ձեռքը ձայն չի հաներ:

On n'applaudit pas d'une seule main.

*

Խելօքը ինչուան մտածեց, խելը իր բանը տեսաւ:

Le sage médite encore, le fou a terminé l'affaire.

*

Ով առանց սակասութեան բարեկամ կը փնտռէ, առանց բարեկամի կը մնայ:

Qui cherche un ami sans défaut ne trouve point d'ami.

*

Մէկ չամիչը օխտը տեղէ կը խածնէ:

Il fait sept bouchées d'un grain de raisin.

*

Խածանին առջևը կեցիր քան թէ տուողին առջևը:

Tenez-vous plutôt devant le cheval qui mord, que devant celui qui rue.

*

Հորթը որ կովէն առաջ անցնի, գալը կ'ուտէ:

Le veau qui devance la vache est dévoré par le loup.

*

Ով որ փող ունի, խելը չունի. ով որ խելը ունի՝ փող չունի:

Qui a de l'argent n'a pas toujours de l'esprit, qui a de l'esprit n'a pas toujours de l'argent.

*

**Մի սատակիր իմ էշս, զարուն է բացվում:
Եծնճէն է ծլում.**

O mon âne, ne meurs pas encore, le printemps va venir et le trèfle va pousser.

*

Ոտքդ քարին զարնուի, խղճմտանքդ քննէ:
Lorsque tu frappes la pierre du pied, consulte ta conscience.

*

**Սրնգակը որ այնչափ բարձր ու լուսաւոր
է, մէկ փոքր ամպը կը ծածկէ:**

Si grand si resplendissant que soit le soleil, le plus petit nuage qui passe le dérobe à nos yeux.

*

Բանը կը հանէ սրտին գամը.

Les paroles vous arrachent les clous du cœur.

Գայլին ձագը կրթելով դատ չըլլար:

Policez un louveteau, vous n'en ferez point un agneau.

*

Գլուխդ որ ցաւի, ոտքդ կը մոռնաս:

Les maux de tête font passer les maux de pied.

*

**Զի հեծնէ Աստուած կը մոռնայ. ձիէն իջնայ՝
ձին կը մոռնայ:**

Quand il monte à cheval il oublie Dieu, quand il descend, il oublie son cheval.

*

**Հասակով զաճածէն հեռու կեցիր, վասն զի
Աստուած զլուին է զարկեր:**

Tiens-toi loin des nains car dieu les a frappés sur la tête.

*

**Էշն որ հալւորնայ՝ մրջիւններն ալ վրան կը
հեծնեն:**

L'âne est devenu si vieux que les fourmis lui grimpent par tout le corps.

**Մարը ծեծ ու պատիժ կուտայ, բայց յետոյ
կը համբուրէ:**

La mère punit et frappe son enfant, mais
après elle le couvre de baisers.

*

**Ձկան հարցուցեր են. ծովէն ի՞նչ խապար.
— Ըսեր. ըսելիք չատ ունիմ, բերանս
վերն է:**

On a demandé au poisson: Avez-vous
des nouvelles à nous donner de la mer?
Il a répondu: Beaucoup, mais j'ai la
bouche pleine d'eau.

*

Ձուէն ելնէ, հոռձին չհաւնէ:

Il est sorti de l'œuf, la coque lui dé-
plaît.

*

**Ճանճը առիւծին ականճը կը մտնէ կը յաղ-
թէ:**

La mouche entre dans l'oreille du lion,
et l'emporte malgré lui.

*

**Քամին ասաց մարագին. Դուռդ բաց արա,
դարման ատն ածեմ. — Սրաց. Ոչ քու
բերածը կուզեմ, ոչ քու տարածը:**

Le vent disait au grenier: Laisse donc
ta porte ouverte, je t'apporterai tout
ce qu'il te faut. Le grenier lui répon-
dit: je ne veux ni ce que tu m'appor-
tes, ni ce que tu m'empportes.

*

Ջուր կյնողը անձրևէն չի վախեր:

Quando on tombe dans l'eau, la pluie ne
fait plus peur.

*

Ջրհորը չորնալէն վերջ յարգը կը ճանչցուի:

C'est quand le puits est tari qu'on re-
connait ce qu'il valait.

*

Սագը հաւին գրաւական տալ:

Echanger une oie contre une poule.

*

Շալկես՝ առնող չիկայ, ալկես՝ առնող չատ:

Quando vous avez un fardeau sur les
épaules, personne ne vous aide à le
portez, — Si quelqu'un vous déchar-
ge, tout le monde accourt.

Portez un fardeau, personne ne vous aide,
qu'on vous décharge, tout le monde
accourt.

*

**Սարին անհոտ ծաղիկն էլ իրան տեղը իրան
փառքը վարդի հետ չի փոխել:**

La fleur sans parfum de la cime des
monts ne céderait pas sa place et son
bonheur à la rose des jardins.

*

**Չուրը ինողը՝ ձեռքը փրփուրներուն կը նե-
տէ:**

Celui qui tombe à l'eau en saisit l'é-
cume pour se rattraper.

*

**Շատ լաւ աղջիկ է: — Ինչէն յայտնի է: —
մարը վկայեց:**

C'est une très-honnête fille. — Comment
le savez-vous? La mère l'affirme.

*

**Կաշառք տուողին՝ մութ տեղը լուս կու-
տայ:**

Celui qui corrompt par des présents, fait
la lumière dans l'obscurité.

**Պայլն որ ծերանայ, շներուն խաղալիք կ'ը-
լայ:**

Quand le loup devient vieux les chiens
le plaisantent.

Quand le loup est vieux, les chiens s'en
font un jouet.

Quand le loup devient vieux, les chiens
s'en moquent.

*

**Հեշտ է քարին խոտ բուսցընել, քան թէ քե-
զի խօսք հասկըցընել:**

L'herbe poussera sur les pierres avant
qu'on ne vous fait comprendre quel-
que chose.

*

**Մարագը հորթը կը հատածնի, սնտուկը՝
երեխէն:**

Le veau épuise le ratelier, l'enfant l'é-
pargne du ménage.

*

Մէկ աչքն մէկալին չի հաւատար:

L'œil ne se fie pas à l'autre œil.

*

Ուղտը իր կուզը չի տեսներ:

Le chameau ne voit pas sa bosse.

*

**Մէկին փողն որ աւելնայ, տանը սիւնը ծուռ
կ'երևնայ:**

Quand on voit sa fortune augmenter, on
trouve la colonne de sa maison petite.

*

**Մէկ տեսնելիս բարեկամ, երկու տեսնե-
լիս՝ աղբար:**

Au premier abord, ami; à la seconde
rencontre, frère.

*

**Գալը բուրդը կը փոխէ, բայց բնութիւնը չի
փոխեր:**

Le loup change de poil mais ne change
pas de nature.

*

**Գալը թողածը կ'ախտոսայ, հովիւը յափըշ-
տակածը:**

Le loup regrette ce qu'il a laissé, le ber-
ger ce qu'on lui a enlevé.

Le loup regrette ce qu'il a laissé au ber-
ger et le berger ce que le loup lui a
enlevé.

Բերանդ բանալուն, աչքդ բաց:

Quand tu ouvres la bouche, ouvre aussi
les yeux.

*

**Գալը քաղցածութենէ չէ կրցած քալել, Ը-
սեր են. Տեսէք այնչափ կերեր է որ չէ կր-
նար քալել:**

Quand on voit un loup brisé par la faim
qui ne peut plus marcher on crie:
Voyez, il a trop mangé, il ne peut plus
se remuer.

Si l'on voit un loup affaibli par la faim,
qui ne peut plus marcher on s'écrie:
Il a trop mangé, il ne peut plus aller.

*

Բերանը սսպ չթրջեր:

Les lèvres ne mouillent pas les lentilles.

*

Բերաննին լեցուն է, փորերնին սւարապ:

Il a la bouche pleine et le ventre vide.
Combien ont la bouche pleine et le ven-
tre vide.

*

Գալը ամպոտ որը կ'ուրախանայ:

Quand le ciel s'assombrit, le loup se réjouit.

Le loup rit quand le ciel s'assombrit.
Ciel couvert fait la joie du loup.

Սոնողին աչքը, ծախողին ձեռքն կ'ընի:

L'œil de celui qui achète est dans la main de celui qui vend.

L'œil de l'acheteur est dans la main du vendeur.

*

Ոչխարին առջևը խոտ ձգելուն պէս, դմա կը կը նայի որ գիրացաւ:

Quand l'herbe est mise sous le nez du mouton, il regarde aussitôt si sa queue prend de volume.

Quand l'herbe est mise sous son nez, le mouton (d'orient) regarde si sa queue grossit.

*

Սուրդին երեսը թքեր են, թաթաւ կուգայ, ըսեր է:

Crachez sur le visage d'un effronté, il vous dit que c'est l'effet de la rosée.

Crachez à la face d'un imposteur, c'est la rosée qui la lui aura mouillée.

*

Բարեկամին հետ կերուխում ըրէ, առու առւր մի ըներ:

Dine avec ton ami, mais ne conclu d'affaire avec lui.

*

Բարեկամը նեղ օրն է պէտք:

C'est dans les jours difficiles qu'on reconnaît un ami.

*

Բեռին տակ էլը չի դաւար:

L'âne ne brait pas sous la charge.

*

Շանը կաղութինը մինչև աղուեսի տեսու թիւնն է:

Le chien ne boite que jusqu' il aperçoit la renard.

*

Մէկին քտաասուն օր խև կանչեր են խեն թեցեր է:

A force de dire à un homme pendant quarante jours qu'il était fou, on l'a rendu fou.

*

Բարեկամին հացը՝ թշնամու պէս ուտելու է.

Mange le pain de l'ami comme celui de l'ennemi.

*

Շատ գիտցողը՝ շատ կը սխալի:

Qui sait beaucoup se trompe beaucoup. Qui en sait trop se trompe souvent.

*

Խօսքը կտրիճին կէսն է, տուած խօսքը կը կատարէ:

Parole d'honnête homme, promesse tenue.

*

Բարեկամ ինձի չ'օգնող, թշնամի ինձի չ'օգնող, երկուսը զոյգ մը օղ:

L'ami qui ne m'aide pas, l'ennemi qui ne me nuit pas, sont une paire de boucles d'oreilles,

Հաջել չգիտցող շուն, վրան գալ կը բերէ:

Sur le chien qui n'aboit pas le loup se jette.

*

Մնջի լեզուն տէրը կը հասկընայ:

Les paroles des muets ne sont comprises que par les muets.

*

Յաջողութիւն չի ձախորթութիւն եղբայր են:

L'infortune et la fortune sont sœurs.

*

Մռչիւնը պրտիկ օ, համա ասլանի օկանջ օ մտնում:

La fourmi est toute petite, mais elle entre dans les oreilles du lion.

*

Նետն ու խօսքը դուրս թռչելէն վերջ, ալ ետ չեն դառնար:

Les flèches, comme les paroles, une fois lancées, ne reviennent plus.

Մահը տեսածին պէս՝ ջերմին գոհ կ'ըլլայ :

À la vue de la mort, l'homme rappelle
la fièvre.

*

Քաղցած հաւը՝ երազը կուտ տեսնալով,
թառը ոտքով փորելուն՝ վար կ'իյնայ :

Une poule affamée rêvant du grain, se
mit à fouiller avec ses pattes et tomba
du perchoir.

Մէկ ծաղկէն օձը թոյն կը շինէ, մեղուն մէ-
ղըր :

De la même fleur le serpent tire son
venin, et l'abeille son miel.

*

Քօռին ինչ պէտք է թէ ճրագը թանկ է :

A quoi sert à l'aveugle que la chandelle
coûte cher.

*

Մէկ քառով պատ չի կայնիր :

Un mur ne se fait pas avec une seule
pierre.

Մանկութեան սուտմը քարի վրայ փո-
րուածք է, ծերութեան ուսմունքը սառին
վրայ գրուած է :

La jeunesse grave sur la pierre, la vieil-
lesse sur la glace.

*

Մէյմը նոր տունին, մէյմը նոր հարսին, ա-
մեն օր մէկ մէկ բան կը պակսին :

La nouvelle maison comme la nouvelle
épouse pêche chaque jour par un côté.

*

Ագահէն բան ուզելը, ջուրի մէջ ծակ փո-
րել է :

Demander un service à un avare c'est
vouloir faire un trou dans l'eau.

*

Ագահ մարդուն մի աչքն է կորած, փառա-
սիրին երկուսն ալ :

L'avare est borgne, l'ambitieux est a-
veugle.

*

Սոխակը ոսկի վանդակ դրեր են, գտրձեալ
ախ հայրենիքը կանչեր է :

Même dans une cage d'or, la rossignol regrette son bosquet.

*

Վախկտար մէկ փոսուռայ տեսնէ, հառայ
կաայ թէ կրակ կայ :

Si le peureux voit un ver luisant, il crie :
Au feu!

*

Տաղին ինչ պէտք է ոսկի սանար :

Peigne d'or à tête chauve.

*

Տուն խախուտ, մահանայ կարկուտ :

La maison s'écroule, il en accuse la grêle.

*

Ջաղացքը երկու քարէն, սէրն երկու գըլ-
խէն :

Le moulin a deux meules, l'amour a
deux cœurs.

*

Լուր առ տղայէն, հարբածէն, խեղէն եկնիկ
մարդէն :

Voulez-vous connaître un secret? Questionnez un enfant, un fou, un ivrogne ou une femme.

*

Խենթին սիրտը՝ լեզուին վրայ է, խելացիին
լեզուն՝ սրտին վրայ :

Le cœur du fou est sur sa langue, la
langue du sage est dans son cœur.

*

Ծերուն աչքով աղջիկ առ, կէնճին աչքով
վր ձի առ :

Choisissez votre épouse avec l'œil du
vieillard, choisissez votre cheval avec
l'œil d'un jeune homme.

*

Կանայք իմանան թէ երկինքը սէյր կայ,
սանդուխ կը դնեն որ տեսնեն թէ հոն
ինչ կայ :

Si les femmes se doutaient qu'il y a quel-
que chose de curieux au ciel elles trou-
veraient une échelle pour aller voir
ce que c'est.

*

Լաւ աղջիկը սխառ տղի համ կուտայ :

Une bonne fille vaut à elle seule plus
que sept fils.

*

Լաւ ձին գարին կ'աւելցնէ, գէշ ձին խամ-
չի:

Le bon cheval augmente l'avoine, le mau-
vais, l'éperon.

*

Կնկան լաւը օրոցքին տակը կ'իմացուի:

À son berceau, la femme se laisse de-
viner.

*

Մէկ քաղաք մը կ'երթաս, կը տեսնաս որ
գտակները ծուռ են դրեր, դուն ալ ծուռ
դիր:

Si dans la ville où tu es venu, tu t'a-
perçois qu'on porte son chapeau de
travers, fait de même.

*

Հայուն խելքն գլխում ա, վրացուն խել-
քը աչքումնը:

L'esprit de l'arménien est dans sa tête,
celui du Géorgien dans ses yeux.

Մօրուքը համրեր են:

On lui a compté les poils de la barbe.

*

Մօրուքս բռնկեր է, կ'ըսէ. կեցիր շուպուխս
վառեմ:

Ma barbe prend feu, au secours! - Un
moment, que j'allume ma pipe.

*

Ոտք չթրջած, ձուկ չի բռնուիր:

Si tu as peur de mouiller tes pieds, tu
ne prendras point de poissons.

*

Նա քո մեղրն պիտի, նա քո տըզ:

Je ne suis jaloux ni de ton miel, ni de
ton bourdonnement.

*

Որը ջուր չգտնար խմելու, որը անցք չգըտ-
նար անցնելու:

Il y en a qui ne trouvent pas d'eau à
boire, d'autres d'eau à passer.

*

Մէկ ձեռքը մէկալը կը լուայ, երկուսն ալ
խտակ կ'ըլլան:

Une main lave l'autre et tous les deux
sont nettes.

*

Մի թքներ ան ջրհորը, որուն ջուրը խմեր
ես:

Ne crache pas dans le puits dont tu as
bu l'eau.

*

Շունն ինչչափ վազէ, տիրոջն հետ գեղ կը
մտնայ:

Le chien a beau courir il revient tou-
jours au village avec son maître.

*

Ոսկի բեռով ջորւոյն առջին ամէն բերդի
գրուշտիք բաց են:

Devant mule chargé d'or, tout château
ouvre ses portes.

*

Մէկ ոչխարէն երկու կաշի չըլար:

On ne tire pas deux peaux d'un mou-
ton.

*

Որչափ գիտես ալ նէ, մէյմը գտակիդ ալ
խորհուրդ հարցուր:

Tu en sais bien long, mais prends tout
de même conseil de ton chapeau.

*

Ուզողին մէկ երեսը սե, շտուողին երկուսն
ալ արապ է:

Qui demande a face noire, qui refuse a
faces noires.

*

Ուղտապանին բարեկամ եղողին դուռը ու
խալկինը մեծ պէտք է:

Quand on veut être l'ami d'un conduc-
teur de chameaux, il faut élargir sa
porte et préparer une marmite plus
grande.

*

Ուղտ հեծնողը՝ կուզէ կուզ ման չի գալ:

Celui qui monte sur la bosse d'un cha-
meau ne voudrait pas être bossu.

*

Շատ մի սիրեր՝ ատելը կայ, շատ մի ատեր
սիրել կայ:

Aime sans bruit la haine peut venir, hais
sans fracas l'amour peut venir.

Չեմ ուզեր ճէպս ձգէ :

Je ne veux de ce que tu m'offres, mets
le dans ma poche.

*

**Ուղտին քանտրպազութիւնը մազէ կարմըն,
ջին վրայ կ'երևնայ :**

C'est quand il passe sur un pont de
cheveux qu'on reconnaît l'adresse du
chameau.

*

**Ո՛ւմ խօսքը անցուկ կ'ըլլայ : — Հարուստին
ու գեղեցկին :**

Qui écoute-t-on de préférence? — Le ri-
che et le beau.

*

Ուշ գտայ, շուտ կորուսի :

Je l'ai trouvé bien tard, je l'ai perdu
bien vite.

*

Ահեռու է մօտիկ դրացին, քանց զհեռուն :

Celui qui est le plus proche de votre
cœur est celui qui est le plus éloigné
de vous.

**Ա՛խ ժամանակ, ժամանակ այս ինչ օրերու
հասանք. նժոյգները յարդ կուտեն, գա-
րին կ'ուտէ աւանակ :**

O temps! où en sommes-nous? Le cour-
sier mange de la paille et l'âne man-
ge de l'avoine?

*

**Աղէկ է ծերը տանը՝ թէ որ բիշ մը խելք
չունենայ նա :**

Dans une maison le vieillard ne doit pas
montrer trop d'esprit.

*

**Աղուիսի փախուստը մինչև քիւրքճու թու-
քանն է :**

Le renard fuit et va jusqu'au marchand
de fourrures.

*

**Անժամանակ խօսող խօրօզի գլուխը կը կտ-
րեն :**

Quand le coq ne chante pas à son heu-
re, on lui coupe la tête.

*

**Անմիտը միշտ գժբախտ չմնար, և ոչ իմաս-
տունը՝ մշտնջենական բարեբախտ :**

Le sot n'est pas toujours malheureux,
le sage n'est pas toujours heureux.

*

Պզտիկ մարդիկ՝ մեծ մեծ երազներ կը տեսնեն:

Les petits esprits font de grands rêves.

*

Պղինձը վար ինկաւ չկոտրեց, ձէնը վեր ելաւ:

Le cuivre tombe et ne se casse pas, mais l'écho porte en haut le bruit de sa chute.

*

Սայլը կոտրելէն վերջը, ճամբայ ցուցընող շատ:

Quand la voiture ne peut plus aller, tout le monde indique le chemin à prendre.

*

Սև սիրտ՝ սպիտակ ատամն:

Cœur sombre, dents blanches.

*

Սէրը սխտոր է բուսեր:

L'amour a fait pousser de l'ail.

*

Պարտականի երեսը սև կ'ընի՝ լեզուն կարճ:
Celui qui a des dettes à payer a les yeux
sombres et la langue courte.

*

Պզին ծայրին բռնցկով զարնել չըլլար:

On ne peut pas donner un coup de
poingt à la pointe d'un aiguillon.

*

Պղտոր ջուրին մէջ ձուկ բռնելը դիւրին է:

Il est facile d'attraper des poissons dans
l'eau trouble.

*

Ուղտին ըսին. աչքդ լուս, քեզ քուռակ ելաւ, ասեց. — Ինչ անեմ որ իմ բեռը ինձանից վեր չի ընկնիր:

Un a dit au chameau: Bonne nouvelle?
il t'est né un fils. — Que m'importe!
a-t-ile répondu, m'aidera-t-il à porter
la moitié de mes charges?

*

Շատ ապրողը՝ գիտուն չէ, շատ տեղ քալողըն է գիտուն:

Celui qui a vécu longtemps n'est pas celui qui en sait le plus, celui qui a voyagé sans cesse, en sait long.

Celui qui a beaucoup vécu n'est pas celui qui en sait beaucoup, c'est celui qui a beaucoup voyagé qui en sait beaucoup.

Celui qui a vécu longtemps n'en sait pas beaucoup, mais celui qui a longtemps voyagé en sait long.

*

Հարստութիւնը՝ գէշին կը սիրունացնի, լաւին լեզու կը տայ, չալախին ջուխտ ոտք, քոռին ալ երկու լուս աչք.

La richesse donne de la beauté aux laids, des pieds aux boiteux, des yeux aux aveugles, de l'intérêt aux larmes.

*

Փարչը՝ ջուրին ճամբան կը կոտորի:

La cruche se casse au chemin de l'eau.

*

Օտարի ձեռքով լաւ է փուշ քաղել:

Il faut faire cueillir les épines par d'autres mains que les siennes.

Օձն ամեն տեղ ծուռ կը քալէ, իր բունը չէտակ:

Le serpent va partout de travers, il n'entre droit que dans son trou.

*

Քուրդն հարցուցեր է սափրիչին. մազս ճերմակ է թէ սև. — ըսեր է. երբ առջևդ թափեմ՝ կը տեսնես:

Le Kurde a demandé au barbier: mes cheveux sont-ils blancs ou noirs? L'autre lui a répondu: Je vais les mettre devant toi et tu les verras.

*

Անտէր գարը՝ գաւն է կերեր:

L'agneau sans maître est la proie du loup.

*

Գաթան ծոցը պատ բռնեւ կ'ըլլայ մի:

Peut on jeuner le gâteau dans les mains.

*

Դրուստ ասողի մի ձի, որ ասի ու փախչի:

A qui dit la vérité, donnez un cheval, afin qu'il puisse se sauver après l'avoir dite.

Էջը հեծնալը մէկ ամօթ, ինալը երկուս :

Il est honteux de monter sur un âne,
mais il est plus honteux d'en tomber.

*

**Թշուառութեան չափն որ անցնի, կ'ըսեն.
աղէկ նշան է :**

Qu'un malheur vous accable, on vous
dira que c'est un bon présage.

*

**Գինիին հարցուցին. արս'ծդ շատ է թէ չի
նածդ.— ըսաց. շինածս չգիտեմ. արածս,
համբանք չունի :**

On a demandé au vin : Avez-vous causé
plus de ruines que vous n'avez fait
accomplir de bonnes actions? — Il a
répondu : Je ne sais pas combien de
bonnes actions j'ai fait accomplir, mais
le nombre des ruines dont je suis cau-
se est immense.

*

**Որ մարդու աչք բունին մէջը կը խաղայ,
անոր փորին մէջ սատանայ կայ :**

Celui dont les yeux remuent dans leur
orbite, a le diable dans le ventre.

**Որ ջուրը զիս կը խղզէ, ես անոր ծով կ'ը-
սեմ :**

L'eau dans laquelle je me noie je la
nomme un océan.

*

**Շուներ իրար հետ կըռուում են, գէլի ղէմը
միանում :**

Les chiens qui se battent entre eux, s'u-
nissent contre le loup.

*

**Մէկ տուն երկու տանտիկին ելնի, տախ-
տըն անաւել կը մնայ :**

L'appartement n'est pas entretenu quand
deux femmes commandent la même
maison.

*

Չուկն 'ի ծովին տապակը դնել 'ի կրակին :
Tant que le poisson est dans l'eau, on
ne doit pas mettre le gril sur le feu.

*

Հեզ ձիուն կիցը սաստիկ կ'ըլլայ :

Le coup de pied d'un cheval doux frap-
pe fort.

Հայ աղամորդու սիրտը, հայ ծովին ան-
դունդը, երկուսն ալ մեզի համար մութ
են.

Le cœur de l'homme et le fond de la
mer sont insondables.

*

Սատանային ալ իր բաժին տալու է:

Il faut aussi donner sa part au diable.

*

Սառած օձն տաքցընես՝ առաջ քեզի կը
խայթէ:

Rechauffez un serpent gelé c'est vous
qu'il piquera le premier.

*

Խուլն է յաղթեր շատախօսին:

Le sourd a fait perdre patience au ba-
vard.

*

Չարկ գթամբը՝ որ իմանայ էչակը:

Fouettez la selle, l'âne le sentira.

*

Գեւը դարբնոցը չի գնալ:

Le diable ne va pas à la boutique du
forgeron.

*

Փողը ձեռքի աղտ է, լուացուիս՝ կ'երթայ:

L'argent salit les mains, qu'on se lave
et l'argent disparaîtra.

*

Շուն՝ ոչ ինքը կուտէ զխոտն, եոչ գառին
կը թողու որ ուտէ:

Le chien ne mange pas le foin et ne le
laisse pas manger à l'agneau.

*

Փտտած յարդը առողջ եզի վնաս չի
տար:

La paille pourrie ne fait pas de mal au
bœuf qui est sain.

*

Տաշած քարը գետինը չի մնար:

La pierre polie ne reste pas à terre.

*

Գետնէն ալ ստակ գտնասնէ, համրէ ու ա՛ռ:

Si vous ramassez de l'argent par terre,
comptez-le d'abord et mettez- le dans
votre poche.

*

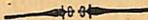
Նայէ որ իմաստուն ըլլաս, բայց տգէտ ե-
րևնալ սորվիս:

Sois savant mais laisse toi prendre pour
un ignorant.

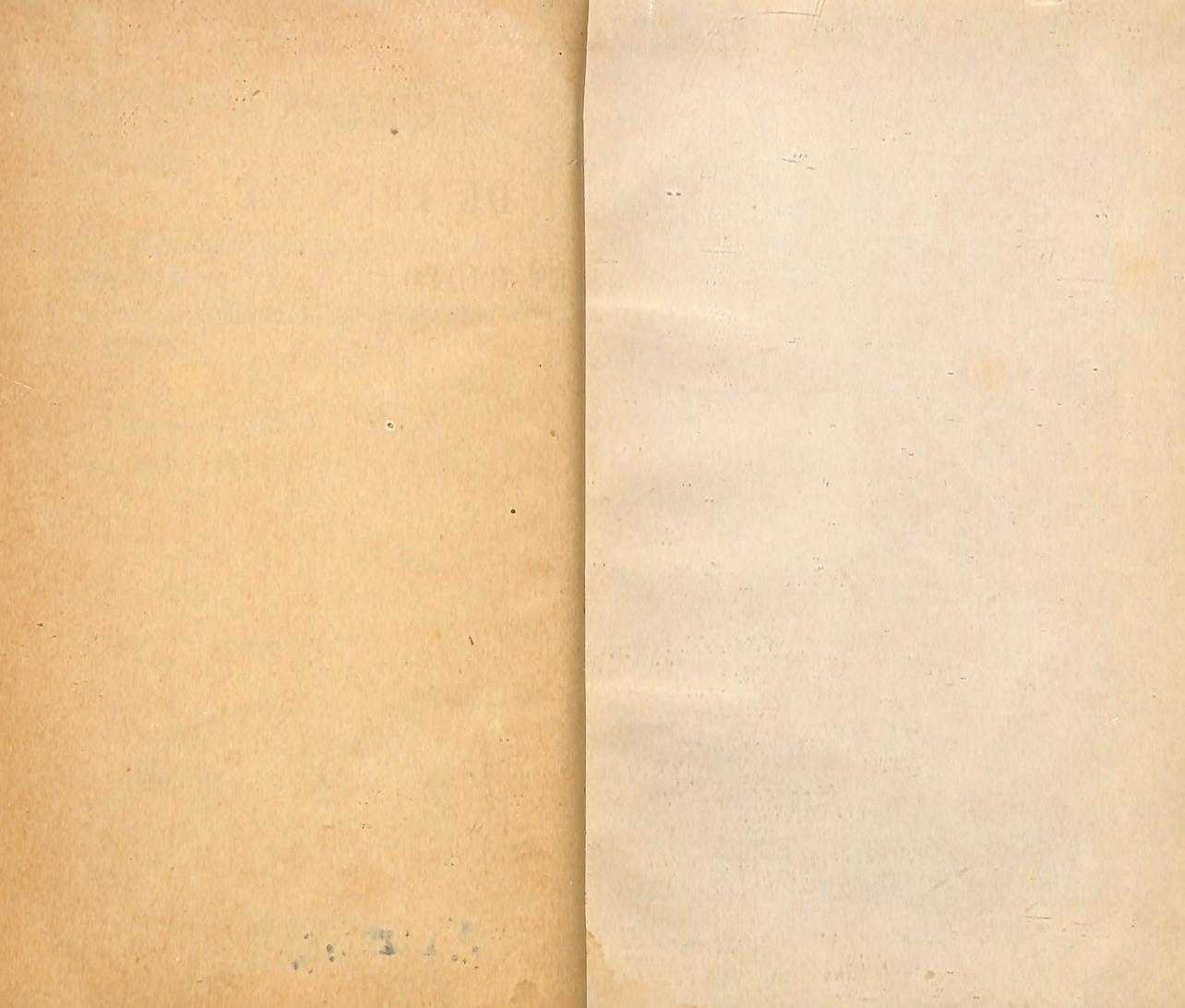
*

Ես բուն՝ բաղդս գարթուն:

Je dors, la fortune veille.

1915

1042-50

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0797782

